

Buitenlandse invloed op bedrijfsleven steeds groter

Globalisering en de gevolgen daarvan zoals de overnames van Nederlandse bedrijven door buitenlandse investeerders staan sterk in het nieuws. Tot dusverre kon de invloed van het buitenland op het Nederlandse bedrijfsleven en de economie echter niet goed worden gekwantificeerd.

Om de effecten van de buitenlandse inmen- ging op het Nederlandse bedrijfsleven te kwantificeren heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) een onderzoek verricht naar de buitenlandse zeggenschap bij niet-financiële ondernemingen in Nederland. In dit onderzoek is gebruikgemaakt van de Statistiek Financiën van niet-financiële ondernemingen (SFO) van het CBS alsmede van een database van Dun and Bradstreet. Deze database bevat gegevens over eigendom en grensoverschrijdende zeggenschap van ondernemingen.

In dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen niet-financiële en financiële bedrijven. Tot de niet-financiële sector worden ondernemingen gerekend waarvan de hoofdactiviteit bestaat uit de productie van goederen en niet-financiële diensten. Hiertoe behoren bedrijven met een scala aan economische bedrijvigheid: van landbouw tot commerciële dienstverlening, van industrie tot nutsbedrijven. De financiële sector, die bestaat uit banken, verzekeraars en diverse financiële hulpbedrijven met als hoofd-functie financiële intermediaat en/of het verlenen van financiële hulpdiensten, is in dit onderzoek niet inbegrepen.

Er wordt van buitenlandse zeggenschap over een onderneming gesproken als meer dan de helft van de aandelen met stemrecht in bezit is van (een) niet-ingezetene(n), of als op een andere wijze sprake is van een meerderheidsbelang van (een) niet-ingezetene(n). Consequentie hiervan is dat de buitenlandse moedermaatschappij of investeringsmaatschappij het ondernemingsbeleid bepaalt. Uit het onderzoek blijkt dat de invloed van het buitenland op het Nederlandse bedrijfsleven in de onderzochte periode vanaf 1996 tot en met 2005 is toegenomen. Met een toegevoegde waarde van 283 miljard euro in 2005 waren niet-financiële ondernemingen goed voor bijna 63 procent van de Nederlandse economie. Een kwart van deze toegevoegde waarde, 71 miljard euro, kwam voor rekening van ondernemingen in handen van het buitenland. In 1996 was dat nog 19,1 procent van de toegevoegde waarde van niet-financiële ondernemingen, in dat jaar ruim 34 miljard euro.

Steeds meer overnames

Er komen steeds meer Nederlandse ondernemingen in handen van het buitenland. In de periode 1996–2005 kwam de KLM in handen van *Air France*, Koninklijke Hoogovens en *British Steel* gingen op in het Britse *Corus*, en dit kwam later in handen van het Indiase *Tata*; DAF Trucks kwam in handen van het Amerikaanse *Paccar*. Redenen voor overname zijn divers. In veel gevallen spelen schaalvergroting, productieverhoging en/of kostenreductie een rol. In 2005 werd 25 procent van de toegevoegde waarde van niet-financiële ondernemingen gerealiseerd door ondernemingen in buitenlandse handen. In de industrie was dit aandeel het grootst. Ruim veertig procent van de toegevoegde waarde in de industrie werd door ondernemingen in buitenlandse handen gegenereerd. In 1996 was dat 28 procent. In de periode 1996–2005 zijn belangrijke Nederlandse ondernemingen in de basismetaal- en transportmiddelenindustrie in handen gekomen van buitenlandse investeerders.

In 2005 werd binnen de sector vervoer, opslag en communicatie bijna een kwart van de toegevoegde waarde gerealiseerd door Nederlandse ondernemingen in handen van het buitenland. Tien jaar eerder was dat nog zo'n vier procent. Grootste verschuiving binnen het vervoer vond plaats in 2003, toen de KLM in Franse handen kwam. Verder is anno 2005 het merendeel van mobiele telecomaانبieders in buitenlandse handen. Ook de energiesector is de afgelopen jaren sterk veranderd. Van een sterk nationaal gericht systeem met centrale planning gaan we steeds meer toe naar een Europese energiemarkt. Grote klanten waren al vrij om een energieleverancier te kiezen en sinds 2004 is ook de particuliere consument vrij om te kiezen bij welk bedrijf energie wordt afgenomen. Reden voor deze liberalisering is de wens om concurrentie te verhogen en daarmee de afnemersprijzen van energie te verlagen. De gevolgen van de liberalisering zijn ook terug te zien in de eigendomsverhoudingen: in 1996 waren de meeste energie- en waterleidingbedrijven nog in handen van de overheid. In de periode daarna zijn er verschillende buitenlandse spelers als aanbieder op de Nederlandse energiemarkt verschenen. Hun gezamenlijke bijdrage in de toegevoegde waarde van de energiesector was in 2005 gestegen tot negen procent.

De overnames door buitenlandse ondernemingen zetten zich na 2005 voort; zo is Numico in 2007 overgenomen door het Franse *Danone*, Connexion door *Transdev*, Grolsch door *SABMiller* en Hagemeyer door *Rexel*. In de cijfers zijn overigens ook buitenlandse

ROB VAN DER HOLST,
ALAN SEBO EN
PUCK VAN VEEN
Statistisch onderzoekers bij
het CBS

bedrijven opgenomen die in Nederland een nieuw bedrijf hebben opgestart (zogenaamde greenfield-investeringen), zoals *Cisco* en *Giant*.

Aantrekkelijk Nederland

Een cijfermatige vergelijking van de populariteit van Nederland als vestigingsplaats met andere Europese landen valt lastig te maken. Een vergelijkend onderzoek heeft voor deze landen niet plaatsgevonden. De spaarzame beschikbare informatie, zoals het aantal werknemers bij ondernemingen in handen van het buitenland, lijkt er echter op te wijzen dat ondernemingen in buitenlandse handen in Nederland een belangrijkere rol spelen. Nederland heeft dan ook een flink aantal eigenschappen om een populair vestigingsland te zijn. Zo heeft het een moderne, geavanceerde infrastructuur en een hoogopgeleide beroepsbevolking die meerdere talen spreekt. Daarnaast zijn er gunstige fiscale voorzieningen (Van Dijk et al., 2006) en een stabiel politiek klimaat (Ernst & Young, 2005). Ook heeft Nederland ten opzichte van andere landen in Europa lage transport- en logistiekkosten (KPMG, 2006). Dit heeft ook voordelen voor de Nederlandse economie; in eerste instantie biedt het (extra/behoud van) werkgelegenheid, investeringen en belastingmiddelen. Maar er zijn ook positieve indirecte effecten (Ponfoort et al., 2007). Als een bedrijf bijvoorbeeld in Nederland een kantoor vestigt, dan moet dit onder andere voorzien worden van IT-apparatuur en het moet schoongemaakt en beveiligd worden. Hiervoor zal men veelal gebruik maken van lokale aanbieders. Daarnaast zullen werknemers gebruikmaken van vliegtuigen, het openbaar vervoer of taxi's, hotels en entertainment. Bovendien kan een buitenlandse onderneming nieuwe technologie en innovatie in de Nederlandse samenleving brengen.

Belangrijkste investeerders

In 2005 hadden de Verenigde Staten het grootste aandeel in de door buitenlandse ondernemingen in Nederland gegenereerde toegevoegde waarde. In 2005 genereerden in Nederland gevestigde Amerikaanse bedrijven 18,5 miljard euro aan toegevoegde waarde. Daarnaast behoorden Frankrijk en Groot-Brittannië tot de belangrijkste investeerders in Nederland. De Fransen waren goed voor een toegevoegde waarde van 9,2 miljard euro, de Britse ondernemingen voor negen miljard. In 2005 waren Amerikaanse ondernemingen in Nederland voornamelijk actief in de industrie en de handel. *Sara Lee*, *Paccar*, *Philip Morris*, *Nike*, *IBM* en *Cisco* zijn de bekendste voorbeelden. De in Nederland actieve Franse ondernemingen richten zich vooral op de transportsector. In 2005 is *AirFrance/KLM* de belangrijkste speler in deze sector. Verder zijn de Fransen met *Total* in de handel en *CapGemini* in de dienstverlening belangrijke spelers. *British Petroleum* en *Vodafone* zijn namens Groot-Brittannië de voornaamste ondernemingen en leveren producten in de handel en communicatie.

Nederlandse ondernemingen in het buitenland

De bronnen die voor het onderzoek gebruikt zijn, lenen zich zeer goed voor het beschrijven van de activiteiten van ondernemingen in buitenlandse handen in Nederland. Voor het beschrijven van de activiteiten van Nederlandse ondernemingen in het buitenland zijn zij echter minder geschikt. Wel geven zij inzicht in de winsten die door buitenlandse groepsmaatschappijen worden behaald, alsmede de (boek)waarde van deze groepsmaatschappijen. Deze boekhoudkundige waarderungen moeten echter met de nodige voorzichtigheid bekeken worden. Zij worden onder andere beïnvloed door veranderende wisselkoersen en boekhoudkundige verschillen per onderneming. De in het buitenland behaalde winsten groeiden van acht miljard euro in 1996 naar 27 miljard euro in 2005. Deze groei werd voornamelijk behaald in de jaren 2003, 2004 en 2005. Met name in 2000 en 2002 werden de buitenlandse winsten sterk gedrukt door afwaarderingen van in totaal meer dan tien miljard euro op buitenlandse groepsmaatschappijen. KPN, Getronics en Versatel bleken na het uiteenspatten van de ICT-luchtbel een veel te hoge prijs betaald te hebben voor hun buitenlandse acquisities. Ook Numico en Ahold moesten hun buitenlandse overnamesafwaarderen. In 1996 waren buitenlandse groepsmaatschappijen goed voor ongeveer vijf procent van de financiële bezittingen van Nederlandse ondernemingen. In 2005 was dit gegroeid tot ongeveer veertien procent. In 2002 was dit echter nog negentien procent, maar ten gevolge van de afwaarderingen viel het buitenlands belang in 2003 terug tot elf procent. Productie-eenheden van onder andere Philips, Stork en Unilever zijn ook in de loop der jaren verplaatst naar lagelonenlanden. Ook kan het vestigen van een kantoor in nieuwe groeiemarkten, zoals China en India, aantrekkelijk zijn.

Conclusie

De uitkomsten van dit onderzoek wijzen erop dat in de periode 1996–2005 de buitenlandse invloed op het Nederlandse bedrijfsleven groter is geworden. Andersom nemen winsten van Nederlandse ondernemingen in het buitenland toe in deze periode en zijn de buitenlandse groepsmaatschappijen een groter deel uit gaan maken van de financiële activa. Het feit dat buitenlandse ondernemingen zich steeds meer in Nederland vestigen heeft effecten voor de Nederlandse economie, zoals extra werkgelegenheid of behoud ervan, investeringen en belastingmiddelen. Maar ook indirecte effecten treden op doordat lokale bedrijven als toeleverancier van goederen en diensten optreden. Ook kan een buitenlandse onderneming nieuwe technologie en kennis in Nederland brengen. Verder gelden de meeste omstandigheden die Nederland aantrekkelijk maken voor buitenlandse investeerders, uiteraard ook voor ondernemingen in Nederlandse handen. Daarmee lijken de voorwaarden gunstig voor economische groei in een nog steeds verder globaliserende wereld voor de kleine en open Nederlandse economie. De andere kant van de medaille is dat werknemers hun baan verliezen door de verplaatsing van Nederlandse productie naar lagelonenlanden. Een precieze schatting van de gevolgen hiervan voor de werkgelegenheid in Nederland is moeilijk te maken.

LITERATUUR

- Dijk, M. van, F. Weyzig en R. Murphy (2006) *The Netherlands: A tax haven?* http://www.somo.nl/html/paginas/pdf/netherlands_tax_haven_2006_NL.pdf.
- Ernst & Young (2005) *The Netherlands... taking care of the future – Netherlands Attractiveness Survey 2005*. http://www.ey.nl/download/publicatie/ILAS_Netherlands_Attractiveness_Study_2005.pdf.
- KPMG (2006) *Competitive alternatives 2006*. <http://www.competitivealternatives.com/results/reports.asp>.
- Ponfoort, O., L. Oh, S. Boom, T. Tamminga en R. Barendrecht (2007) *Buitenlandse investeerders zijn groeiversnellers voor de Nederlandse economie*. <http://www.berenschot.nl/publicaties/rapporten/?ActItdt=10274>.